

SKRITI BISERI ČRNE GORE

// Gaber Mihelič

V gozdu vlada tišina. Vse, kar slišim, so koraki mojega brata, ki si v debeli snežni odeji utira pot po strmih grebenu črnogorskih gora. Vzpenjava se na še en vrh, v upanju, da naju tam pričaka skrivnostna ptica, ki prebiva v gozdovih Črne gore. V popolni tišini se z ugasnjenimi čelnimi svetilkami vzpenjava proti cilju, ko zaslišiva značilen »pok«. V trenutku obnemiva in se, nasmejana do ušes, spogledava. V daljavi se je prebudil kralj borealnega gozda – divji petelin (Tetrao urogallus), ki je s svojo pesmijo naznanjal prihod jutra.

Ko pomislimo na Črno goro, bi se verjetno večina strinjala, da gre za eno izmed najmanjših in najredkeje poseljenih evropskih držav, ki je poznana predvsem po razvitih priobalnih turističnih mestih, neskončnih peščenih plažah in s sredozemskim rastjem obdanimi gričih. Kljub temu, da vse od naštetega zares najdemo v Črni gori, pa to še zdaleč ni vse, kar država ponuja. Navkljub svoji majhnosti ima dežela izjemno pestro zgodovino, kulturno in tudi naravno dediščino. Ta je posledica raznolike geološke podlage, lege države in razgibane pokrajine, ki z goratim severnim delom, kraškim osrednjim in zahodnim delom ter obalno ravnino na jugu, vpliva na pestrost podnebnih razmer in s tem rastlinskega in živalskega sveta. O vrstni pestrosti te male gorate države priča tudi podatek, da so tam do danes zabeležili že prek 350 vrst ptic. Številka z veliko hitrostjo narašča, saj se je ornitologija na tem območju resneje razvila šele

Navkljub svoji majhnosti ima dežela izjemno pestro zgodovino, kulturno in tudi naravno dediščino.

foto: **Tomaž Mihelič**

ZNAČILNOSTI DEŽELE

Površina: 13.812 km²

Št. prebivalcev: 620.739
(ocena v letu 2021)

Št. vrst ptic: 354

Št. narodnih parkov: 5
(NP Skadrsko jezero,
NP Lovćen, NP Durmitor,
NP Biogradska gora,
NP Prokletije)

V daljavi se je prebudil kralj borealnega gozda – **DIVJI PETELIN** (*Tetrao urogallus*), ki je s svojo pesmijo naznanjal prihod jutra.

foto: **Tomaž Mihelič**

v preteklem desetletju. Želja po raziskovanju obsežnih območij neraziskane divjine in po tem, da košček v mozaik odkritij dodamo tudi sami, sta bila glavna motiva za prvomajsko družinsko potovanje v to državo na jugozahodu Balkana.

PESTROST ČRNOGORSKIH GORA

Potovanje smo začeli v Narodnem parku Prokletije. Gre za najmlajši črnogorski narodni park, ki je bil ustanovljen z namenom zaščite ekosistemov, kulturne dediščine in biotske pestrosti, ki je na tem območju zaradi mešanja alpskih in sredozemskih habitatov izjemno visoka. Park sestavljajo prostrani mešani in iglastih gozdovi ter obsežen kompleks visokogorskih vrhov, ledeniških dolin in ledeniških jezer, kjer vladajo izrazite gorske razmere. Prokletije so brez dvoma eno izmed najpomembnejših območij za varstvo biodiverzitete gora na območju Balkana.

V mestecu Plav so si nad vodo večerjo lovile **RDEČE LASTOVKE** (*Cecropis daurica*).
foto: Gaber Mihelič

Redek, star gozd z obilo borovnjice je **IDEALEN HABITAT** za divjega petelina.
foto: Tomaž Mihelič

Na nekaterih predelih smo zabeležili tudi več kot pet **GOZDNIH JEREBOV** (*Tetrastes bonasia*) na kilometer prehojene poti.

foto: Ruj Mihelič

V Ulcinjskih solinah smo opazovali **RJAVE KOMATNE TEKICE** (*Glaucolopex pratensis*), ki so iskale primerna mesta za svoja gnezdeca.
foto: Ruj Mihelič

KODRASTI PELIKANI (*Pelecanus crispus*)
foto: Gaber Mihelič

Terenski družinski portret
foto: osebni arhiv

Namen našega obiska tega območja je bil popis ptic na čim večjem delu visoko ležečih gozdov, s poudarkom na divjem petelinu. Za izhodišče smo si izbrali mestece Plav, ki je z vseh strani obdano z vrhovi z obilo primerne gozda. Mestece nas je navdušilo že ob samem prihodu, saj je kljub visoki nadmorski višini (945 m n. m.) dom številnih mediteranskih in nižinskih vrst ptic. Na večernem sprehodu ob jezeru smo lahko prisluhnili številnim rakarjem (*Acrocephalus arundinaceus*), čapljam (*Ixobrychus minutus*) in žalobnim sinicam (*Poecile lugubris*), nad vodo pa so si večerjo lovile rdeče lastovke (*Cecropis daurica*).

da bi se s terena vrnila brez zabeleženega divjega petelina. Na enem izmed rastišč smo slišali kar 18 pojčih samcev, kar je skoraj dvakrat toliko, kot jih premore največje slovensko rastišče. V jutranjih urah smo vsak dan prisluhnili tudi malim skovikom (*Glaucidium passerinum*) in slokam (*Scelopax rusticola*), ki so, kljub meter debeli snežni odeji, že pridno označevali svoje teritorije. Tem so se v kasnejših jutranjih urah pridružili še triprsti detli (*Picoides tridactylus*), črne žolne (*Dryocopus martius*) ter gozdni jerebi (*Tetrastes bonasia*). Tudi številčnost teh vrst je bila neprimerljiva z razmerami pri nas. Na nekaterih predelih smo zabeležili tudi več kot pet gozdnih jerebov na kilometer prehojene poti. Pred obiskom Črne gore si nisem niti v sanjah predstavljal, da v tem delu Evrope obstaja habitat, kjer je toliko gozdnih jerebov, da jih je skorajda težko prešteti.

- Zanimive vrste ptic:
- divji petelin** (*Tetrao urogallus*)
 - laški škranec** (*Melanocorypha calandra*)
 - zlatovranka** (*Coracias garrulus*)
 - kodrasti pelikan** (*Pelecanus crispus*)
 - rjava komatna tekica** (*Glaucolopex pratensis*)
 - čopasta kukavica** (*Clamator glandarius*)
 - prlivka** (*Burhinus oedicnemus*)

V času pred našim obiskom Črne gore je v Dinarijih zapadlo obilo snega, zato smo jutranje terene pričenjali zelo zgodaj. Gorske ceste so bile večinoma zasnežene, potencialna rastišča divjih petelinov pa zato še toliko težje dostopna. Vzpenjanje po strmih grebenih so nam s svojo pesmijo vedrili mnogi koonogi čuki (*Aegolius funereus*), med njimi pa tudi nekaj kozač (*Strix uralensis*). Te so bile prava redkost, saj Črna gora leži na skrajnem južnem robu areala te vrste. Že ob prvem svitu smo veseli spoznali, da so izrazite gorske razmere ustvarile značilen borealni gozd, ki je v mnogih pogledih za nekatere vrste še bolj primeren kot habitat, ki smo jih vajeni iz slovenskih Alp. Vrstna pestrost in gostota ptic na tem območju sta nas pustili brez besed! Ob prihodu na popisne točke smo prav vsako jutro prisluhnili številnim pojčim divjim petelinom. Gostote so bile tako visoke, da se niti eni skupini ni pripetilo,

SKADRSKO JEZERO - ČUDO NARAVE NA PRAGU GLAVNEGA MESTA

Popolnoma drugačno, a nič manj zanimivo območje za opazovanje narave je Skadrsko jezero. Gre za največje jezero na Balkanskem polotoku in eno izmed največjih sladkovodnih mokrišč v Sredozemlju. Jezero je poleg Ulcinjskih solin najpomembnejše gnezdišče in prezimovališče vodnih ptic in številnih drugih prebivalcev mokrišč ter sladkovodnih jezer, zaradi česar je bilo leta 1983 več kot 80 % površine mokrišča razglašeno za narodni park. Jezero je zelo plitko, še posebej na severnem delu, kjer je intenzivno poraščeno s trstičjem, vrbovjem,

O vrstni pestrosti te male gorate države priča tudi podatek, da so tam do danes zabeležili že prek 350 vrst ptic. Številka z veliko hitrostjo narašča, saj se je ornitologija na tem območju resneje razvila šele v preteklem desetletju.

lokvanjem in drugim vodnim rastjem. Na jezeru lahko najdemo več kot 50 otočkov, kjer gnezdiijo številne vrste kolonijskih ptic. Navdušile so nas kolonije z več tisoč pari pritlikavih kormoranov (*Microcarbo pygmeus*) in beloličnih čiger (*Chlidonias hybrida*) ter velike kolonije kodrastih pelikanov (*Pelecanus crispus*), plevic (*Plegadis falcinellus*) ter mnogo drugih gnezdečih vodnih ptic. Poleg vseh naštetih vrst smo na okoliških poljih opazovali še številne pojoče laške škrjančce (*Melanocorypha calandra*) in kratkoprste škrjančke (*Calandrella brachydactyla*), črnočele srakoperje (*Lanius minor*), prlivke (*Burhinus oedicnemus*) in zlatovranke (*Coracias garrulus*). Po vročem dnevu na terenu smo se osvežili v čudovitem kanjonu reke Cijevne, kjer smo dan za piko na i zaključili z opazovanjem čopaste kukavice (*Clamator glandarius*), ki je ravno preletela reko.

ULCINJSKE SOLINE – NEPOGREŠLJIV ČLEN V VERIGI JADRANSKE SELITVENE POTI

Naša zadnja destinacija je verjetno, vsaj z ornitološkega vidika, najbolj poznana med vsemi v Črni gori. To so Ulcinjske soline: najpomembnejše prezimovališče, gnezdišče in prehranjevališče za vodne ptice na vzhodni strani Jadranskega morja in ključno postajališče za ptice selivke na jadranski selitveni poti. Vsako zimo tu prezimuje 13.000–24.000 ptic, milijone pa se jih prek solin vsako leto seli v Afriko in nazaj.

Po prvih nekaj korakih v solinah smo se na lastne oči prepričali, za kako pomembno preletno in gnezditveno točko gre. Neprestano so nas preletavali ter na rastlinju posedali kupčarji (*Oenanthe oenanthe*) in repaljščice (*Saxicola rubetra*). Številni rjavi (*Lanius collurio*), rjavoglavi (*Lanius senator*) in črnočeli srakoperji pa so zavzeto iskali hrano na zaraščajočih se solinarskih nasipih. Med njimi so na grmih posedale tudi prve zlatovranke, ki so se že vrnile na svoja gnezdišča. V solinskih bazenih skorajda ni bilo prostora za vse ptice, ki so tam hitele nabirat zaloge hrane po dolgi selitveni poti. Tam se je trlo na stotine prodnikov, martincev, galebov, čiger, rac in drugih ptic, ki so se spreletavale iz bazena v bazen. Družbo so jim delale tudi številne prlivke in rjave komatne tekice (*Glareola pratincola*), ki so iskale primerna mesta za svoja gnezdeca. Za konec pa so nas Ulcinjske soline nagradile še z enim veličastnim pogledom: polovica največjega solinskega bazena se je bleščala v rožnati barvi, saj se je v njem prehranjevalo kar 700 plamencev (*Phoenicopterus roseus*)!

Naše potepanje smo zaključili s sprehodom po veliki plaži v Ulcinju, kjer so nam srečno pot domov zažvižgale školjkarice (*Haematopus ostralegus*). Črna gora nas je v nekaj dneh popolnoma očarala, s svojo izjemno biotsko pestrostjo, skrivnostnostjo, neraziskanostjo in lepoto pa bo brez dvoma navdušila prav vsakogar, ki jo bo obiskal.

SKADRSKO JEZERO je največje jezero na Balkanskem polotoku in eno izmed največjih sladkovodnih mokrišč v Sredozemlju.

foto: **Tomaž Mihelič**

PRIPOROČENA LITERATURA ZA TISTE, KI NAČRTUJETE OBISK ČRNE GORE

RUBINIĆ, B., SACKL, P., GRAMATIKOV, M. (2019): Conserving of wild birds in Montenegro. The first inventory of potential Special Protection Areas in Montenegro, AAM Consulting, Budapest.